

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 Oslo

MØRE OG ROMSDAL POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
19/53376-3

Vår referanse:

Sted, Dato
Ålesund, 7. mars 2020

HØRINGSUTTALELSE – RUSREFORMUTVALGETS INNSTILLING NOU 2019:26

Det vises til brev fra Politidirektoratet av 15. januar 2020 der det bes om høringsuttalelser fra politidistriktene om rusreformutvalgets innstilling.

INNLEDNING – noen hovedpunkter

Politimesteren i Møre og Romsdal vil påpeke at en effektiv innsats mot misbruk av narkotika krever at det settes inn innsats i ulike spor, og at politiets virkemidler ikke kan stå alene. Et godt hjelpe- og helsetilbud for de rusavhengige er i så måte en viktig faktor for å lykkes med narkotikapolitikken. Rusreformutvalget har i så måte gitt et viktig bidrag til utformingen av fremtidens narkotikapolitikk.

Politimesteren i Møre og Romsdal stiller seg imidlertid svært tvilende til om en avkriminalisering i det omfang som foreslås er den riktige veien å gå. Erfaringene fra Møre og Romsdal viser at det kan gjøres svært mye arbeid som er bra for både samfunnet og den rusavhengige innenfor rammen av dagens lovgivning. Skreddersydde straffereaksjoner i form av påtaleunntakelser med vilkår, ruskontrakter, overføring til konfliktråd, betingede forelegg, narkotikadommer med domstolskontroll osv. har vist seg å være egnede virkemidler for å oppnå gode resultater. Politiets rolle i bekjempelsen av narkotikabruk er ikke bare å straffe brukerne. Politiet er svært ofte inngangen for brukeren til å ta tak i sitt rusproblem.

En er selvsagt enig i at rusavhengige narkomane har et hjelpebehov, og det bør ikke være slik at en straffereaksjon skal stå i veien for behandling dersom den rusavhengige er motivert for behandling. Det oppleves at det mangler et tilstrekkelig behandlingstilbud som kan etableres på samme tidspunkt som den rusavhengige ønsker å motta behandling. Det kan ikke ses at rusreformutvalget gir svar på hvordan det eksisterende behandlingstilbudet skal forbedres.

I Møre og Romsdal politidistrikt jakter ikke politiet på slitne narkomane. Politiets innsats er i all hovedsak rettet mot omsetningsleddene, og det å hindre utbredelse av narkotika i de yngre aldersgruppene. Det vil bli begrunnet nedenfor hvorfor vi mener at denne innsatsen i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort dersom rusreformutvalgets forslag skulle bli vedtatt.

Møre og Romsdal Politidistrikt

Ålesund
Post: Postboks 1353 Sentrum, 6001 ÅLESUND
Besøk: Nedre Strandgate 50

Tlf: 70 11 87 00
Faks: 70 11 87 02
E-post: post.moreogromsdal@politiet.no

Org. nr.:
Giro:
www.politi.no

Når en omfattende reform på narkotikaområdet skal vurderes må det kreves at det er god sannsynlighet for at reformen vil ha positive virkninger for målgruppen, og det må også tas tilstrekkelig hensyn til de samfunnsmessige virkningene av reformen totalt sett. En skal huske at narkotikabruken i Norge er vesentlig lavere enn i mange andre sammenlignbare land.

Forslaget fra rusreformutvalget kommer på et tidspunkt der en enda ikke har sett resultatene av politireformen som har satt politiet i stand til å ha et enda mer helhetlig perspektiv på tilnærmingen til narkotikabekjempelsen, blant annet ved at det nå satses sterkere i det forebyggende sporet. Vår påstand er at det er fullt mulig å strekke ut en hånd til de rusavhengige innenfor rammen av dagens strafferettssystem.

NOEN PUNKTER – iht. Politidirektoratets høringsbrev

Politidirektoratet har i sitt høringsbrev bedt om at noen punkter kommenteres særskilt, og disse punktene vil bli kommentert med utgangspunkt i erfaringene fra Møre og Romsdal.

Vurdering av faktagrunnlaget som legges til grunn for utvalgets innstilling – sett i lys av erfaringene fra politiets arbeid

Når det gjelder faktagrunnlaget i NOU'en er det viktig at det kommer frem at narkotikasituasjonen fortøner seg annerledes i storbyene, enn den gjør ellers i Norge. I byene i Møre og Romsdal er det ikke såkalte åpne russcener der misbrukere samles, men narkotikautfordringene er selvsagt fullt ut tilstede både i bykommunene og landkommunene. Dersom terskelverdiene som foreslås (NOU 2019:26 s. 283) blir gjort gjeldende vil antakelig en større andel av sakene enn det som kommer i uttrykk i figur 13.2 bli avkriminalisert i Møre og Romsdal. Dette basert på en gjennomgang av narkotikasakene i en kortere periode.

En annen forskjell i forhold til storbyene er at det stort sett bare er nødetatene (brann-, helse, og politi) som er kontaktbare i kommunene etter kl. 1530, med unntak av barnevernsvakt som er opprettet i flere kommuner.

Utvalgets forslag om å avkriminalisere alle typer narkotiske stoffer for alle brukergrupper

Utvalget mener at det er en tydelig forskjell mellom å legalisere og å avkriminalisere. Det er det selvsagt også, men det er vanskelig å se at denne forskjellen vil bli oppfattet i befolkningen. Alle tiltak som foreslås i innstillingen er uten sanksjonsmuligheter (med unntak av visiteringsmuligheten), og for barn og unge er det stor sannsynlighet for at dette oppfattes som at samfunnet ikke sanksjonerer erverv og bruk av narkotika. Signaler som allerede er mottatt fra ulike ungdomsmiljøer i politidistriktet underbygger dette. Dette legger til rette for en holdning som går på at bruk av narkotika ikke er så farlig.

En støtter dissens fra utvalgsmedlem Rune Solberg Swan i at utvalgets oppdrag må forstås som et oppdrag som gikk ut på å foreslå en modell som skal gjelde for *rusavhengige*. Brukergruppene i Norge er i et vidt spekter og i alle aldersgrupper, og det oppleves som litt uforståelig at utvalget går videre med en forutsetning om at reformen skal gjelde all bruk av narkotika for alle brukergrupper tilsynelatende uten å gå tilbake til oppdragsgiver for nærmere presiseringer av oppdraget på dette punktet.

Det er også en betydelig forskjell mellom å avkriminalisere bruk av cannabisstoffer til å avkriminalisere samtlige stoffer. Utvalget har foreslått en full avkriminalisering av alle stoffer for alle brukergrupper, også de stoffene med størst helsemessige skadevirkninger. Man går da lengre enn de fleste andre land som utvalget viser til.

Til tross på forsøk på å finne sammenligner med andre land som har foretatt en avkriminalisering av bruk av narkotika i større eller mindre grad fremstår det som et dristig eksperiment å foreta en avkriminalisering i dette omfanget som er foreslått. En kan vanskelig vite med sikkerhet hvilke virkninger dette vil få.

Politimesteren i Møre og Romsdal mener at det hadde vært nyttig å se enda mer på erfaringene fra våre naboland, og da særlig Sverige, i stedet for å hente erfaringer fra Portugal og flere mer fjerntliggende land der en hel rekke forutsetninger og samfunnsforhold er annerledes. Igjen må det minnes om at narkotikabruken i Norge er på et relativt lavt nivå i forhold til mange sammenlignbare land.

Utvalgets forslag til grenseverdier for straffrihet (besittelse)

De grenseverdiene som utvalget foreslår er fastsatt slik at det dreier seg om mengder langt ut over det som kan være tenkt til *umiddelbar* bruk.

Dersom en bruker har flere typer stoff på seg samtidig vil det fort etter dagens terminologi dreie seg om en ikke ubetydelig mengde narkotika.

Selgerne vil helt klart tilpasse seg de grenseverdiene som gjelder, og dersom selgeren driver innenfor de gjeldende grenseverdier vil i praksis slik virksomhet kunne drives i et utstrakt omfang uten særlig risiko for å bli straffet.

Sammenholdt med at forslaget også avskjærer politiet fra å bruke den straffeprosessuelle verktøykassen (beslag og gjennomgang av mobiltelefon m.v.) er det all grunn til å tro at det vil bli mer attraktivt å bedrive salg av narkotika, idet oppdagelsesrisikoen helt klart vil bli betydelig redusert sammenlignet med dagens ordning.

Utvalgets forslag om at politiet skal kunne beslutte en oppmøteplikt for en kommunal rådgivningsenhet

I utvalgets forslag til ny bestemmelsen i politiloven § 9c brukes formuleringen "pålegg", mens forslaget til § 30 gir unntak for straff dersom pålegget brytes.

Dette oppleves som uheldig lovgivningsteknikk. Det er lange tradisjoner for at brudd på pålegg fra politiet skal ha en konsekvens. Den foreslåtte bestemmelse kan bidra til å bryte ned respekten for politiets pålegg. I tilfeller som dette, der brudd på pålegg ikke skal ha noen konsekvens, burde en heller benytte formuleringer som "henvise", "invitere til", "gi tilbud om" e.l. Dette ville også være mer dekkende for realiteten, nemlig at brukeren får en tilbud som han/hun kan velge å ikke benytte seg av.

Politimesteren i Møre og Romsdal er i sterk tvil om hvilke effekt de kommunale rådgivningsenhetene vil ha. En stiller også spørsmål om de vil ha tilstrekkelig kapasitet og da

særlig på det tidspunktet hvor brukeren er motivert til å motta hjelp, noe som erfaringsmessig er i løpet av et svært kort tidsvindu.

For de rusavhengige vil erfaringsmessig viljen og motivasjonen til å underkaste seg behandling variere sterkt. Det viktigste da er at samfunnet evner å benytte muligheten når den rusavhengige er motivert. I Møre og Romsdal mangler det i hovedsak adekvate strakstilbud til denne gruppen.

For en stor andel av ungdommene som eksperimenterer med narkotika, som bruker narkotika på helg osv. vil de ikke oppleve at de har et rusproblem. Mange har ikke et ønske om verken behandling eller annen inngripen fra samfunnets side. Det er lite trolig at disse vil møte i den kommunale rådgivningsenheten etter hvert som det blir kjent at manglende oppmøte ikke har noen konsekvens.

Det finnes også en stor gruppe voksne mennesker som bruker narkotika i større eller mindre grad, som mener selv at de har kontroll på bruken. Dette dreier seg både om cannabisbrukere, og for eksempel brukere av kokain i enkelte miljøer. Det er også vanskelig å se for seg at denne gruppen vil oppsøke den kommunale rådgivningsenheten.

Utvalget drøfter nøye konsekvensene av stigmatiseringen av narkotikabrukeren med dagens straffesanksjonerte system. Det vil imidlertid være elementer av stigma, også ved den foreslåtte ordningen. Politiet vil fortsatt være avdekker, og i tillegg skal det gis et pålegg om å møte i en kommunal bygning for å møte den kommunale rådgivningsenheten. Særlig i små kommuner kan det nok være en vel så høy terskel for å oppsøke en slik kommunal enhet, sammenlignet med å møte på lensmannskontoret. Dersom ordningen skulle bli etablert må det tenkes nøye over hvordan man skal kunne bygge opp kompetanse på dette feltet i de små kommunene.

Utvalgets beskrivelse av politiets rolle som avdekker (forslag til nye bestemmelser i politiloven)- konsekvenser og virkninger

Politiets virkemidler til å avdekke er i utvalgets forslag begrenset i forhold til i dag. Forslaget om visitasjonsadgang kan nok fungere tilfredsstillende der personer stanses utendørs, spesielt i storbyområder i tilknytning til såkalte åpne russcener.

I det daglige politiarbeidet i Møre og Romsdal blir en stor del av sakene avdekket ved ransaking av leiligheter eller biler. Dersom en bil stanses, og føreren putter narkotikaen i hanskerommet ved kontroll kan ikke visitasjonsadgangen benyttes for å finne stoffet. I den daglige operative tjenesten vil sjelden være mistankegrunnlag sterkt nok til å iverksette straffeprosessuell ransaking på grunn av mistanke om narkotikaforhold som ikke kommer inn under forslaget til avkriminalisering.

Mulighetene for å avdekke blir altså vesentlig redusert, og samtidig oppstår det et spørsmål om prioritering av ressurser.

Politiets vil ved den foreslåtte ordningen i liten grad få opplysninger som er nyttige for avdekking av bakmenn og omsetningsledd ved å avdekke forhold som skal henvises til den kommunale rådgivningsenheten. Fravær av straffeprosessuelle virkemidler og mangel av opplysninger fra avhør vil gi lav informasjonsverdi. Politiets arbeidsmetodikk må således

endres, og det må satses på andre metoder for å bekjempe organisert kriminalitet som innbefatter narkotikaomsetning.

Dette gjør at politiets ressurser må spisses mer oppimot det som kan stanse narkotikaomsetning, og arbeidet oppimot brukerne må reduseres for å få den ønskede effekt. Det er således vanskelig å tenke seg at politiet vil beslaglegge samme mengde narkotika som i dag. En vil også anta at antall pålegg om oppmøte i den lokale rådgivningsenheten vil være nokså lavt i antall sammenlignet med antall personer som registres for narkotikalovbrudd i dag.

Konsekvenser utvalgets forslag kan ha for øvrige oppgaver i politiet, herunder politiets forvaltningsvirksomhet

Politiet kan nekte de som har befatning med narkotika å erverve for eksempel førerkort, kjøreseddel for persontransport mot vederlag, våpen eller å drive med vaktvirksomhet.

Politiet kan også tilbakekalle disse tillatelsene på grunn av narkotikabruk. Ved tilbakekall av tillatelser er forvaltningen avhengig av bekymringsmeldinger. Politiets forvaltningsvirksomhet mottar mange bekymringsmeldinger hvert år fra polititjenestepersoner vedrørende narkotikabruk og omfanget av dette med bakgrunn i for eksempel straffesaker, avhør og lignende.

Nektelse av tillatelser og tilbakekall av disse har en stor individualpreventiv og allmennpreventiv effekt. Det er bekymring for at forslaget vil medføre at politiets forvaltningsvirksomhet ikke får tilstrekkelig informasjon vedrørende søkere/innehavere av politiets tillatelser sin befatning med narkotika, og omfanget av deres bruk av narkotika. Det er også grunn til å tro at vi ikke vil motta bekymringsmeldinger med nødvendige opplysninger for å vurdere tilbakekall dersom utvalgets forslag legges til grunn.

For å nevne noen eksempler kan dette medføre at personer som ikke vurderes som skikket til å inneha våpen, og som nå blir nektet tillatelse på grunn av befatning med narkotika, ikke blir fanget opp. Det kan medføre at personer som utgjør en trafiksikkerhetsrisiko på grunn av sin befatning med narkotika ikke oppdages, eller opplysningene er for mangelfulle til at forvaltning kan fatte vedtak om tilbakekall i det omfang som gjøres i dag.

Politiets nektelser av forvaltningstillatelser på grunn av befatning med narkotika har en viktig forebyggende effekt, og bidrar til å skape sikkerhet i samfunnet både i trafikken og ellers. Frivillig oppmøte til rådgivning vil neppe ha samme effekt.

Utenlandske borgere uten oppholdstillatelse/annen tilknytning til Norge som er i besittelse av små mengder narkotika for salg vil med dagens lovverk kunne bli tvangsreturnert. Med forslaget i NOU'en vil de ikke kunne sanksjoneres mot, og kan relativt fritt fortsette sin omsetning av narkotika. Da vil de lett kunne rekruttere ungdom inn i rusmiljøet. Disse ungdommene kan ikke politiet sanksjonere mot, og er prisgitt at de selv ønsker å få hjelp der de samtykker hele veien.

Utenlandske borgere uten oppholdstillatelse/annen tilknytning til Norge vil i dag kunne bortvises på grensen dersom de er kjente rusmisbrukere og tidligere er knyttet til besittelse og bruk. Med forslaget i NOU'en kan de fritt komme inn i landet og øke rusmiljøet med de belastningene det gir samfunnet for øvrig. Politiet mister også muligheten til å tvangsreturnere

utenlandske borgere på bakgrunn av bruk og besittelse, der dette er eneste mulighet for bort/utvisningsvedtak på personer som for øvrig er en trussel mot grunnleggende samfunnshensyn.

Konsekvenser utvalgets forslag kan ha for politiets forebyggende arbeid, herunder ovenfor målgruppen barn og unge

Dette punktet er det viktigste for oss i Møre og Romsdal politidistrikt. Vi opplever det som skuffende at rusreformutvalget ikke har gått dypere inn i problematikken rundt barn og unge, og drøftet og foreslått egne ordninger for denne gruppen.

Vi frykter at konsekvensene for barn og unge kan bli nokså alvorlige dersom rusreformen vedtas i samsvar med forslaget.

Ved avsnitt for etterretning og forebygging i Molde er det i innspill til denne høringsuttalelsen uttalt følgende:

"Ved avsnitt for etterretning og forebygging står vi daglig i situasjoner hvor vi spør oss selv – hvordan kan vi hjelpe dette barnet til å få en bedre fremtid? Problemstillingen kommer i dialog direkte med barnet selv, med foreldrene eller via tverrfaglig samarbeid."

Og det konkluderes slik:

"Om rusreformutvalgets innstilling blir vedtatt så blir våre verktøy til å hjelpe vesentlig svekket".

Politiet har flere roller, og forebyggende arbeid er politiets primærstrategi. Dette er antakelig underkommunisert i samfunnet.

I Møre og Romsdal politidistrikt har det i de senere årene vært en økt satsing på det forebyggende arbeidet i forbindelse med gjennomføringen av politireformen. Samarbeidet med kommunene har blitt tettere, og i flere kommuner er det et svært fruktbart samarbeid mellom det politifaglige elementet og den kompetansen som finnes i kommunene til å hjelpe barn ut av rusproblematikk.

Politiet har i dag en stor verktøykasse der politiet gjennom avhør eller personundersøkelse fra Kriminalomsorg i frihet kartlegger barnets motivasjon til å bli rusfri. Det benyttes i stor grad påtaleunntatelse med vilkår for denne gruppen. Disse sakene følges opp i de kommunene som har et slikt apparat med samtaler og rustesting. Vi har ikke statistikk som viser hvor vellykket dette har vært, men vi ser at tverrfaglig samarbeid gir svært gode resultater på dette området.

Et flertall kommuner i Møre og Romsdal er i dag ikke i stand til å gi barna adekvat hjelp på dette området slik vi ser det – heller ikke når barna er motivert til å motta hjelp.

Rusreformutvalget synes å ha en noe naiv innstilling til hvor hjelpe- og behandlingssøkende barn og ungdom i realiteten er i forhold til rusproblematikk. Vi opplever at "riset bak speilet" er viktig å ha. Politiet er i dag ofte de som synliggjør et narkotikaproblem for barn og unge, og får åpnet opp dører for å ta tak i problemet. I utgangspunktet vil barn og unge som bruker narkotika bare ha fred fra myndigheter og voksenpersoner. Bortforklaringer er en utbredt problematikk, også ovenfor foreldrene.

Vi opplever at barn med sammensatte utfordringer innenfor psykisk helse, omsorgssituasjon, mangelfulle sosiale ferdigheter m.m. velger å bli "flinke" på rus og rusmidler. Disse sårbare barna leter etter argumenter for å ruse seg. Vi frykter at en avkriminalisering i seg selv vil føre til enda flere argumenter for å ruse seg.

Som tidligere nevnt i denne uttalelsen vil politiet ventelig bruke mindre ressurser på å avdekke narkotikakriminalitet dersom rusreformutvalgets forslag til ordning vedtas. Dette vil også svekke politiets oversikt over narkotikabruken i samfunnet, og ikke minst føre til at færre unge mennesker fanges opp i en fase av livet der det fortsatt er godt håp om å komme ut av rusavhengigheten.

Det synes å være svært mye å hente på å videreføre det arbeidet som gjøres i dag innenfor en strafferettslig ramme. En viktig nøkkel her vil være å beholde de straffeprosessuelle inngangene til tvangsinngrep som politiet har i dag, fortsette å satse på det forebyggende elementet i politiet, bli enda bedre på å skreddersy straffereaksjonene tilpasset den enkelte samtidig som kommunene/helsevesenet settes bedre i stand til å hjelpe.

Når det gjelder skreddersøm av straffereaksjoner overfor ulike grupper av narkotikabrukere (rusavhengige, barn- og unge osv.) kan det innenfor dagens ordning gis sentrale påtaledirektiver som gir pålegg om dette, slik at en sikrer ensartet praksis i hele landet.

Konsekvenser utvalgets forslag kan ha for utviklingen av organisert kriminalitet

Politiets bekjempelse av organisert kriminalitet er rettet mot bakmannsapparat, importørene og selgere av narkotika. De rusavhengige har liten betydning i dette bildet, og er ikke en del av satsningen.

Tvangsmidlene ransaking og pågripelser er døråpneren for avdekking av alvorlig kriminalitet. En av måtene avdekking av grov alvorlig kriminalitet skjer, forløper seg fra brukerstadiet og oppover i hierarkiet, hvor man aktivt følger de ulike leddene i verdikjeden. Politiet bør ha muligheten til å benytte tvangsmidler for å lettere avdekke alvorlig kriminalitet og aktørene i denne kjeden. Konsekvensen ved rusreformen er at man i verste fall avskjærer mulighet til å følge leddene i den kriminelle verdikjeden.

Salgsleddene vil tilpasse seg de terskelverdier som fastsettes "for eget bruk", og det kan ikke forundre noen om flere finner det attraktivt å drive egen salgsvirksomhet tilpasset disse terskelverdiene. Dette vil være virksomhet som skal kunne drives nokså risikofritt. Det skal også påpekes at enhver økning i den totale etterspørselen av narkotika i samfunnet vil føre til tilsvarende styrking av de organiserte kriminelle miljøene.

For omsetningsleddene vil en reform i form av *avkriminalisering* være et positivt tilskudd til den organisert narkotikakriminaliteten. En *legalisering* som legger til rette for legal omsetning av narkotika ville stjele markedsandeler fra disse omsetningsmiljøene. I så måte er løsningen med *avkriminalisering* i det omfanget utvalget har foreslått utfordrende for samfunnet.

Vurderingen av hvorvidt utvalgets forslag vil få de tilsiktede virkningene og mulige utilsiktede virkninger – ut fra et politifaglig perspektiv

Rusreformutvalget uttaler at "Utvalget kan ikke se at det foreligger empirisk belegg for at avkriminalisering av bruk eller besittelse til eget bruk nødvendigvis vil føre til nevneverdig økning i bruken av narkotika". (NOU 2019:26 – sammendraget s. 29-30)

En kan vanskelig se at det foreligger forskning som er fullt ut relevant som grunnlag for å ha bastante oppfatninger om dette. Det empiriske grunnlaget som foreligger tar selvsagt ikke utgangspunkt i den modellen som rusreformutvalget forslår, og erfaringene er hentet fra land der samfunnsforholdene og forutsetningen selvsagt skiller seg fra norske forhold på ulike vis.

Holdninger er et stikkord her. Det oppleves som den norske befolkningen i hovedsak tar avstand fra bruk av narkotika i enhver form, og det må antas at dette understøttes av den restriktive narkotikapolitikken som har vært praktisert i Norge.

Hvordan disse holdningene vil endres ved en avkriminalisering i det omfang som foreslås er selvsagt vanskelig å si, men det er klare indikasjoner på at i alle fall ungdomsmiljøene vil oppfatte dette som en aksept fra samfunnet på at narkotikabruk ikke er så farlig. De forebyggende enhetene i Møre og Romsdal politidistrikt melder om at allerede diskusjonene og presseoppslagene i tilknytning til de foreslåtte endringene fra rusreformutvalget har ført til en endring av holdninger i ungdomsgruppene.

Det synes også hevet over tvil at en stor del av ungdommen som unnlater å prøve narkotiske stoffer unnlater dette rett og slett fordi det kan medføre straff, med tilhørende konsekvenser for yrkesvalg, innreisemuligheter til andre land osv.

Ved en eventuell økning av narkotikabruken i samfunnet er spørsmålet om dette vil øke helse- og hjelpebehovet i samfunnet. Det kan være nyttig å trekke en parallell til alkoholforskningen på dette punktet. I Norge har det med støtte i forskningsresultater gjennom mange år blitt lagt til grunn at økt alkoholbruk totalt sett, og økt tilgang på alkohol i samfunnet som sådan, fører til flere helseproblemer knyttet til alkoholbruk. Er det grunn til å tro at det samme ikke vil gjøre seg gjeldende ved økt narkotikabruk i samfunnet?

Fra et folkehelseperspektiv ser en forslaget til reform som dristig i forhold til virkningen på folkehelsen. Den generelle folkehelsen ligger selvsagt i utkanten av det som det er naturlig at politiet mener noe om, men erfaringsmessig vet vi at alle samfunnsforhold har innvirkning på kriminalitetsutviklingen i samfunnet. Til flere som faller utenfor, til større blir politiets utfordringer i forhold til samfunnsoppdraget med å holde samfunnet trygt for alle.

Vurderingen av økonomiske og administrative konsekvenser

En er enig med utvalget i at en avkriminalisering etter den foreslåtte modellen ikke behøver å føre til økte bevillinger på statsbudsjettet på kort sikt. Virkningene og konsekvensene av den foreslåtte modellen reiser imidlertid spørsmål om hvilke kostnader som vil kunne utløses på lang sikt for samfunnet. Dersom modellen fører til økt bruk av narkotika i de yngre aldersgruppene, noe vi mener er nærliggende, er det grunn til å tro at dette kan ha en relativt stor kostnadsside på noe lengre sikt.

Det er ikke grunn til å tro at den samlede arbeidsmengden for politiet vil bli vesentlig forandret ved en eventuell avkriminalisering.

Med de terskelverdiene som er foreslått vil det likevel bortfalle en del oppgaver knyttet til etterforskning, og iretteføring av narkotikasaker. Utferdigelse av forelegg tar svært lite kapasitet i Møre og Romsdal politidistrikt og vil ikke innebære en nevneverdig besparelse. Det gjøres imidlertid en stor innsats fra 3 dedikerte påtalejurister som arbeider sammen med de forebyggende enhetene i politidistriktet med saker der gjerningspersonen er under 18 år. Her gjøres det et betydelig arbeid i tilknytning til oppfølging av ungdommer som er tatt for narkotikabruk. Dette skjer i et tverrfaglig samarbeid som krever politi- og påtaleressurser hver eneste uke. Disse ressursene kan settes inn på annen kriminalitetsbekjempelse dersom utvalgets forslag skulle bli vedtatt.

AVSLUTNING – OPPSUMMERING

Politimesteren i Møre og Romsdal kan i hovedsak slutte seg til utvalgets beskrivelse av narkotikasituasjonen i Norge i dag. Det må også være hevet over tvil at det er ønskelig med et enda sterkere tverrfaglig samarbeid for å tilby hjelp, behandling og støtte til de rusavhengige. En kan imidlertid ikke slutte seg til den modellen som utvalget har foreslått.

En human ruspolitikk bygger på menneskeverd, respekt og likeverd. Human ruspolitikk handler ikke nødvendigvis om å la være å avdekke bruk og besittelse, men å endre konsekvensene for de som er rusavhengige.

NOU 2019:26 har fått tittelen "Rusreform- fra straff til hjelp".

Tittelen bærer bud om at straff faller bort, og hjelp kommer. Spørsmålet er om det er nødvendig å velge straff eller hjelp, eller man kan bygge videre på dagens system og si ja takk til begge deler. Man må da sørge for at straff ikke står i veien for hjelp til de rusavhengige.

I Norge har vi som nevnt i den høringsuttalelsen kommet langt i å utvikle "skreddersydde" straffereaksjoner, særlig når det gjelder oppfølging og straffereaksjoner mot barn og unge. Spørsmålet er om det ikke bør satses enda mer på en utvikling av dette sporet, enn å satse på en rusreform der usikkerhetsmomentene knyttet til virkninger i samfunnet er store.

Om ønskelig kan det innenfor dagens ordning foretas endringer i straffeloven som i enda større grad sikrer at straff ikke står i veien for hjelp for de rusavhengige i situasjoner der de er motivert for å motta hjelp, eller det kan gis sentrale påtaledirektiver som sikrer det samme.

I Norge er narkotikabruken i samfunnet generelt sett på et nokså lavt nivå sammenlignet med andre land. Politireformen er nå i en fase der en kan forvente å begynne å se effektene at det har vært satsset på en styrking av politiet, ikke minst ved at en også i de mindre politidistriktene har fått styrket politiets forebyggende virksomhet - og da særlig en målrettet satsning for de yngre aldersgruppene. Samarbeidet med kommunene er styrket, og det er ventet at kommunereformen vil utløse mer slagkraftige kommuner med økt kompetanse også på rusfeltet. Samlet sett gir dette et godt utgangspunkt for bedre resultater for den tverretatlige innsatsen på narkotikafeltet for til gevinst for samfunnet, og ikke minst sparte menneskeskjebner.

Som nevnt i denne uttalelsen er spekteret av narkotikabrukere vidt, og det er ikke alle som ønsker hjelp og behandling. Vår erfaring er at samfunnet må vite å nyttiggjøre seg de "vindue" som oppstår der en rusavhengig er motivert for hjelp og behandling. Selv om dette så vidt en kan se ikke er tema i rusreformutvalgets innstilling mener vi at det ville hatt mye for seg å bygge opp et hjelpeapparat i kommunene der en rusavhengig kan overføres direkte fra politiet til en institusjon for nærmere avklaring av behandlingsbehov. På samme måte tillater en seg å foreslå at det gås videre på utvalgets drøftelser om gjeldssanering. I mange tilfeller ser vi i politiet at gjeld står i veien for en vellykket rehabilitering og fravær av videre kriminalitet for de rusavhengige.

For øvrig har en følgende bemerkninger til rusreformutvalgets innstilling:

- Mandatet til utvalget oppfattes å være å foreslå en rusreform for å sikre et bedre tilbud til de "rusavhengige", men foreslår avkriminalisering for samtlige brukergrupper for alle typer stoff innenfor rammen av de stoffmengder som er tenkt til eget bruk. Dette anses for å være for vidtrekkende. En må passe på å ikke lage en ordning som har uheldige følger for samfunnet som sådan for å unngå stigma for en relativt begrenset gruppe personer. Tiltakene i en rusreform bør etter vår oppfatning være mer målrettet mot den gruppen man ønsker å hjelpe.
- En avkriminalisering i det omfang som her foreslås vil ventelig føre til endrede holdninger til narkotika i samfunnet, særlig hos barn og unge. Hvorvidt dette vil føre til en økning i narkotikabruken er i beste fall høyst usikkert.
- Det er ikke foreslått egne ordninger for de unge aldersgruppene.
- Politiet er tiltenkt en avdekkingsfunksjon. Denne avdekkingsfunksjonen vil bli lite potent når de straffeprosessuelle redskapene bortfaller.
- Det ligger ingen sanksjoner knyttet til politiets pålegg om å møte i de kommunale rådgivningsenhetene. Både hjelp og behandling skal være frivillig. Utvalget synes å ha en for stor tro på at narkotikabrukere vil søke hjelp og behandling.
- Politiets evne til å bekjempe organisert kriminalitet vil bli redusert.
- Ordningen forutsetter tilstrekkelig kompetanse og kapasitet i kommunene, og en har ikke tatt høyde for at kommunene i dag er av svært ulik størrelse.
- De foreslåtte terskelverdiene er så høye at en svært stor andel av straffesakene bortfaller. Ordningen vil gi gunstige arbeidsbetingelser for de som driver med narkotikasalg.

Avslutningsvis vil en nevne at det ved en eventuell vedtakelse av rusreformutvalgets innstilling bør foretas endring av alkoholloven § 8-9. For politiet vil det oppleves som en uholdbar situasjon at det skal reageres på drikking av alkohol i parken, mens det ikke skal reageres på åpenlys bruk av narkotika på samme sted.

I Møre og Romsdal politidistrikt er vi usikre på om NOU 2019:26 gir et godt nok grunnlag til å fatte politiske beslutninger på for et så viktig saksområde som vi mener narkotikapolitikken er, selv om utredningen er svært omfangsrik. Fra et politifaglig perspektiv er vi usikker på om utvalget har lagt tilstrekkelig vekt på at rusproblematikken i de ulike politidistriktene er ulik, og at det er store ulikheter i kommunenes størrelse og kompetanse. En mener også at det for en så viktig reform burde ha vært utredet ulike modeller, jfr. Instruks om utredning av statlige tiltak § 1-1 og § 2-1.

Med hilsen

Ingar Bøen
Politimester

Ove Brudevoll
Politiinspektør
Saksbehandler